

Kételtűség

Időpont: Szentháromság ünnepe utáni 8. vasárnap.

[Eredeti elhangzás dátuma: 1933. augusztus 6. Helyszín: Rádiós istentisztelet]

Alapige: Róma 7:14-25.

Mert tudjuk, hogy a törvény lelki; de én testi vagyok, a bűn alá rekesztve. Mert a mit cselekeszem, nem ismerem: mert nem azt mívelem, a mit akarok, hanem a mit gyűlölök, azt cselekeszem. Ha pedig azt cselekszem, a mit nem akarok, megegyezem a törvénnyel, hogy jó. Most azért már nem én cselekszem azt, hanem a bennem lakozó bűn. Mert tudom, hogy nem lakik én bennem, azaz a testemben jó; mert az akarás megvan bennem, de a jó véghezvitelét nem találom. Mert nem a jót cselekeszem, melyet akarok; hanem a gonoszt cselekeszem, melyet nem akarok. Ha pedig én azt cselekeszem, a mit nem akarok, nem én mívelem már azt, hanem a bennem lakozó bűn. Megtalálom azért magamban, ki a jót akarom cselekedni, ezt a törvényt, hogy a bűn megvan bennem. Mert gyönyörködöm az Isten törvényében a belső ember szerint; De látok egy másik törvényt az én tagjaiban, mely ellenkezik az elmém törvényével, és engem rabul ad a bűn törvényének, mely van az én tagjaiban. Óh én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből? Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által. Azért jóllehet én az elmémmel az Isten törvényének, de testemmel a bűn törvényének szolgállok.

Manapság sokat hall az ember az öntudathasadásról. Hogy lehetséges-e az ember olyan kételtűsége, melynél az egyik élet semmit sem tud a másikról, egyik a másik erényeiért meg nem dicsérhető, hibáiért felelősségre nem vonható, én nem tudom, azt döntsék el az elmeorvosok – azt azonban tudom, hogy van az emberi életnek olyan kételtűsége is, mely nem az elmeorvosok és a szenzációéhes tömeg érdeklődését felcsigázó ritkaság, hanem általános emberi lélettűnet.

Már régi pogány vallások rámutattak arra a tapasztalatra, hogy a világban s az emberi életben két hatalmasság küzd egymással: a jó és a rossz, a világosság és a sötétség. Az emberi tapasztalatnak ezt a tapogatózó bölcsességét az isteni hitelesítés pecsétjével látta el a Biblia, amikor Isten és a Sátán, Krisztus és Béliál nagy küzdelmének kulisszatitkairól lebbentette fel a fátylat. De nekünk magunknak is vannak tapasztalataink ide vonatkozólag. Néha egyenesen megdöbbenő módon áll elibénk az a tény, hogy minden emberben két élet van. Két élet! Minden emberben van egy aszkéta meg egy szatír, egy Cato meg egy szélhámós, egy emberbarát meg egy uzsorás, egy nyárspolgár meg egy forradalmár, egy lakáj meg egy diktátor, egy apostol meg egy apostata [hitehagyott]. És sajnos, minderről nem csak mások életében,

hanem a magunkéban is vannak megdöbbentő tapasztalataink. Néha alig ismerünk önmagunkra. Néha egy nap alatt is annyi orcánkat látjuk, hogy nincs az a Fregoli, aki oly megdöbbentő bűvészkedéssel tudna szerepeket cserélni. Az elébb még talán az istenfiak komoly méltóságával jártunk, a következő pillanatban már a Sátán muzsikájára ropjuk eszeveszetten a táncot.

Erről a kételtúségről szól az az ének, amit énekeltünk. /414./ Erről beszél az apostol is a felolvasott szent igében. Erről szeretném én is most tolmácsolni a gyülekezetnek, hogy mit üzen a Lélek.

Ez az ének s ez az ige mindenekelőtt azt teszi világossá előttünk, hogy ez a kételtűség nagy fájdalom. Az ének csendesen sír és imádkozik miatta, az ige a börtöne vasrácsát feszegető férfi vad kétségbeesésével lázadozik ellene. Nem tudom, hogy te mint tekintesz a saját kételtűségedre. Lehet, hogy cinikus egykedvűséggel állapítod meg magadról. Lehet, hogy tetszelegsz magadnak a rejtélyesség pózában és érdekesnek találsz a kiszámíthatatlanságodat, de hidd el, hogy ez csak narkotikus állapot, a fájdalom mesterséges elnyomása, s egyszer te is tudatára ébredsz majd annak, amit mi már tudunk, hogy erkölcsi küzdelmeink minden kudarca innen ered, bűnbánatnak minden könnye ezért hull, s önmagunkról alkotott véleményünkben ezért annyi az önutálat: "Oh, én nyomorult ember!"

De hát mi közelebből a kételtűség fájdalma?

A felolvasott ige legelső általános benyomása szerint a kételtűség nagy maradhatatlanság. Az ember elveszítette egyensúlyát. Nem találja sehol a helyét. Ha Isten mellett él az atyai házban, dologházának érzi annak fegyelmét, keserű szájjal beszél arról, hogy itt minden álombakó, alomalja, fokok. Hívogatja a város a maga kultúrájával, fényes palotáival, izzó gyönyöreivel. S mikor azután benne van nyakig mindenben, egyszer csak a vidám pohárcsengés közben megcsendül lelkében a honvágy ezüst harangja, izzó, rafinált gyönyörök között egyszer csak úgy érzi, hogy sír a lelke az atyai ház egyszerű patriarchális, tiszta örömei után, s a kacagó ajkon megfagy a mosoly, s a festett orcán végigcsorog a könny a régi gyermekkor után. Szegény maradhatatlan ember! Addig siet két lelke között ide s oda, míg végül is belefáradva leül a Jordán partján. Mozdulni nem tud már. Kánaánba nem mer bemenni, mert ott óriások laknak. A pusztába nem mer visszamenni, mert ott meg a nyomor karmai leselkednek reá. Két ország határán ölbe esett, fáradt kezekkel ül a kételtű, hontalan ember.

Ezzel elérkeztünk már a kételtűség második nagy fájdalmához, az akaratgyengeséghez. A kételtű ember ajkán újra meg újra felsír az ige panasza: "Azt cselekszem, amit nem akarok" és

"Nem azt mívelem, amit akarok." Maradhatatlanságában felőrlődött idegrendszere, idegrendszerével ítélőképessége s ítélőképességével akaraterije. Már csak álmában tud akarni. Álmaiban dúsgazdagnak érzi magát, de ha felébred, koldustarisznya zörög csak az oldalán. Ha behunyja a szemét, királyi koronát érez a homlokán, ha felnyitja, robotosok olajos zubbonya lóg le róla. Képzeletében hős, ki diadalról-diadalra száguld, a valóságban vert csapat szomorú gyászmagyarkája. Míg térdre hullva, imádságra összekulcsolt két kezébe hajtja a fejét, magasan szárnyaló próféta, de ha feláll térdeiről, nyomorult féreg, mely a porban csúszik tovább a földön. Lelkében színes, tüzes szavak formálódnak szárnyaló mondatokká, de mire ajkára kerül a szó, olyanná lesz minden, mint a hímporától megfosztott pillangó. Tragikus az álmoknak és valóságnak ez a kettészakadása. Az álmok arról beszélnek: Ez lehetek! A valóság pedig goromba ököllel arcon vágja az álmokat, s azt harsogja: Ez vagy. Szegény, gyengeakarátú ember! Úgy vergődik az álmában élő egyik lelke s a valóságban diadalmaskodó másik lelke között, mint törtszárnyú madár, mely sóvárogva néz a magasba, hol valamikor élesen szelte a levegőget, s szájalmas vergődéssel próbálja feldobni magát még egyszer oda, de minél jobban akar, annál jobban belekeveredik a porba, ahonnan menekülni akar. Éjjel és nappal szürke határán bódult fővel, sápadt betegen fekszik álmainak ágyán a kétéltű, elgyengült ember.

És ezzel elérkeztünk a kétéltűség harmadik nagy fájdalomához: a rabsághoz. Az igében csak egy versben fordul elő kifejezetten ez a fájdalom: "Látok egy másik törvényt az én tagjaimban, mely ellenkezik az elmém törvényével és engem rabul ad a bűn törvényének, mely van az én tagjaimban." De más szavakkal más versekben is kifejezésre talál az a megállapítás, hogy a kétéltű ember akaratgyengesége több már, mint betegség, az már rabság. Ide-oda ugrándozó maradhatatlanságában pókhálókat font maga köré, melyek jelentéktelen hajszálvékonyaknak látszottak, de melyekbe azután egyszer belecsavarodott, s csak úgy megkötözték ezek a vékony szálak, mint szegény pillét az igazi pókháló. Tudatára kellett ébrednie annak, hogy nem tud mozogni. Láthatatlan erők fogják s noszogatják, lökdösik, sodorják ismeretlen világ felé. Mint az elrabolt ember, kivel bekötött szemmel robog a rablók autója, szorongva, félelemmel érzi: "Amit cselekszem, nem ismerem." S mikor megnyíló szemével látja a fertőt, hova ezek az ismeretlen erők be akarják lökni, rúg, kapálódzik, földre veti magát, ordít, mint valami dacos, rakoncátlan gyerek: "Nem akarom! Nem akarom!", s azután mégis alázuhan, s a bűzhödt pocsoltyában fogcsikorgatva mondogatja: "Amit gyűlölök, azt cselekszem". Szegény rab ember! A sivatag királyának született, s állatkerti oroszlán lett belőle, kíváncsi emberek látványossága. Rabtartói minden szükségletéről gondoskodnak. Nem kell harcolnia érte. Néha talán egész kényelmesnek is érzi ezt az állapotot. Nem rabnak, hanem úrnak érzi magát, akit kiszolgálhatnak.

De mikor a tavaszi szellő elhossa puszták illatát, felemeli fejét, izgatottan kezd fel s alá járni, s egyszer csak felordít, nekiugrik a rácsnak, s elkezd eszeveszetten rázni: "Eresszetek! Nem akarok itt maradni! Nem bánom, ha a pusztában éhezni fogok is. Nem bírom tovább itt!" De a rabkalitka rácsa erősebb, mint a rab. Egyre halkabb lesz az ordítás, s végül is vérző fejjel, kimerült erővel ott hörög az épen maradt rács tövében: "Jaj! Nem lehet!" Börtöne rácsa tövében, vérző homlokkal így nyöszörög a kételtű, rab ember!

S most itt vagyunk a kételtűség negyedik nagy fájdalmánál: az önutálatnál. "Oh, én nyomorult ember!" – kiált fel az igében a kételtű ember. Ez a felkiáltás nem helyzetrajz, hanem jellemrajz. Olyan, mint a részeges ember önutálata egy-egy átdorbézolt éjszaka után, mikor reggel kábult, tompa aggyal felébredve szétnéz maga körül, s látja mocskos sárban meghengergetett ruháját, az összetört bútorokat, a kékre vert feleségét s a szepegő gyermekeket, az üres pénztárcáját, és szeretné a fejét nekiverni a falnak, szeretné végigkorbácsolni önmagát: Oh, én nyomorult ember! Hogy csinálhattam megint ilyen gyalázatosságot!

Ez a felkiáltás nem panaszkodás, vád a világ ellen, hanem önvád. Olyan, mint a züllött zseni öntudata, aki tudja, hogy lelke mélyén soha nem látott képek színei tobzódnak, de sohasem fog tovább jutni, mint egy pár karikatúra a korcsma asztalon, vagy egy-egy cégtábla valamelyik szatócsüzletben, hogy éppen éhen ne kelljen halnia... Aki tudja, hogy szimfóniák hangjegyei kergetik egymást az agyában, de sohasem fog továbbjutni, mint egy pár utcai gúnydal... Aki, ha behunyja a szemét, forradalmi formákat lát az építészetben, kőbe faragott költeményeket, de tudja, hogy legfeljebb malterhordó lesz belőle, s mindez azért, mert eltévesztette egyszer az életét, egyszer egy ostoba, meggondolatlan lépést csinált, és az tönkretette. Oh, én nyomorult ember!

Különösen akkor jelentkezik ez az önutálat a kételtű emberben, mikor másokra néz, akik kevesebb talentummal is kikerülték az életnek azokat a szakadékait, melyekbe ő belezuhant. Annak az éneknek, amit énekeltünk, az egyik verse így szól: „Kislelkűen, míg én tétovázok, / Megindulnak és el is hagynak mások. / S megszégyenülve / Öntöm bánatom sűrű könnybe.”

Ilyenkor ez a felkiáltás a szégyenkező ember öntudatává lesz. Szegény ember! Eltorzult orcával néz a szeme mindig befelé. Minden mások részéről ért elismerést gyanakodva fogad. Célzást, kihívást, gúnyt, vádat érez benne. Komédiának látja az egész életet, amellyel torkig van már tele. Szeretné letépni fejről a babért, mit ráaggattak, a melléről az érdemrendeket, melyekkel kitüntették, s szeretné belekiáltani a világba: Nem ez vagyok, más, egészen más vagyok. Szegény, mindenkitől sajnált, önmagától megutált kételtű ember!

A kétéltűség ötödik nagy fájdalma a halálszöny. Az igében így sikolt fel ez a fájdalom: "Kicsoda szabadít meg engem a halálnak testétől?" Amit valamikor csak játéknak gondolt a kétéltűség, egyszerre borzalmas, véres élet-halál kérdéssé lett számára. Úgy érezte magát, mintha mozdonyon lenne, melyet ostoba gyermekcsínyből elindított, s mely sisteregve robog. Úgy szeretné megállítani, de nem ért hozzá. Leugrani nem mer, mert az biztos halál. Továbbmenni épp úgy nem mer, mert előtte is halál csontarca vigyorog. S míg alatta zakatol, a váltók, a sistergő mozdony robogását, kerekek csattogását túlharsogja kétségbeesett kiáltása: Mentsetek meg! Szabadítsatok meg!

Úgy érzi magát, mintha kézigránát lenne a kezében, melynek hallgatagon meghúzta a gyújtózsínórját. Körötte mindenki ordít: Dobd el! Ne tartsd a kezében, s ő mintha meg volna bűvölve, görcsösen szorítja a kézigránát nyelét. Tudja, hogy a következő pillanatban robbanni fog s szét fogja tépni, de nincs ereje eldobni. Csak sikoltani tud: Kicsoda szabadít meg?

Szegény nyomorult ember! Iszonyodik a haláltól, eltakarja a szemét, hogy ne lássa, mi vár rá, de rogyadozó térdekkel mégis vánszorog a saját maga által megépített veszthelye felé a saját maga által halálraítélt kétéltű ember!

Mersz-e hát még cinikus egykedvűséggel beszélni a kétéltűségedről? Kiált az apostollal s velem együtt: Oh, én nyomorult ember! Kicsoda szabadít meg engem e halálnak testéből?

Oh, de borzasztó lenne, ha csak ennyit tudna az apostol s az igehirdető mondani a kétéltűségről, ha csak a nyomorúság diagnózisát tudná adni, de semmit sem tudna mondani a szabadításról, az orvosságról, mely a bajt meggyógyítja!

Az apostol azzal fejezi be a kétéltűségről írt megdöbbenő sorait: "Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által." Van tehát szabadulás a kétéltűségből. Oh, halld meg, testvérem, ezt az evangéliumot! Akárhonnan vagy. Ha röpké pillangó módjára repkedsz még csupán, két életed virágkelyhei között, vagy ha már kaptál egy pár kijózanító ökölcsapást az arcodba az akaratod erőtlenségéről, sőt, ha már látod, érzed, s véres kézzel rázod is börtönöd rácsait, ha már szidod, s gyalázod is magadat önutálatodban, még akkor is, ha már a halál félelmei rettentenek, ha már minden kötél szakadt, ... még akkor is van szabadulás! Van orvosság, mégpedig nem kábítószer, mely eltünteti ugyan a fájdalmakat, de gyógyíthatatlanul hagyja magát a bajt, hanem valódi orvosság, mely után a kétségbeesett ember háladalba kezd. Pál apostol szerint ez az orvosság: Krisztus.

Kétéltűségünkéből tehát nem nagy elhatározások, vagy pedagógiai mesterfogások elsajátítása, sem valaminő intézmény tud minket megszabadítani, csak egy személyiség:

Krisztus. Vele kell személyes kapcsolatba jutnunk. A Biblia ezt a lelki folyamatot megtérésnek nevezi. Ezért van az, hogy Keresztelő János előkészítő munkájának vezérszólama és Krisztus igehirdető munkájának első akkordja ugyanaz: "Térjete meg!" Kételtőségünknek tehát nem az az oka és magyarázata, hogy eredendő bűnben születtünk és testben élünk, hanem az, hogy nem hallgattunk erre a felszólításra és nem tértünk meg. Fejezzük ki ezt az igazságot egy kicsit köznapibb módon. Az igazság az, hogy mi tulajdonképpen nem akarunk szakítani a kételtőségünkkel. Sopánkodtunk, szidtuk magunkat, nagy fogadkozásokat tettünk. Úgy mutattuk, mintha óriási erőfeszítéseket tennénk a bűn ellen, pedig a szívünk mélyén szerettük a bűnt, sóvárogtunk utána, reszkettünk érte. Nem a bűn volt kellemetlen, oh, az gyönyörűség volt, csak a bűn következménye: az önvád, a lelkiismeret-furdalás, a szégyen, a leleplezéstől való félelem, az Isten haragjára való gondolás. Ezekről szerettünk volna szabadulni. Erkölcsi küzdelmeink álarca alatt tulajdonképpen csak utakat kerestünk arra, mint lehetne a bűnt elkövetni a bűn következményei nélkül és formulákat kerestünk a magunk megnyugtató végett arra, hogy mint lehetne bűnben élni anélkül, hogy az ember bűnösnek érezné magát. A másik oldalon pedig nem akartunk egészen a jobbik énünké, a Krisztusé lenni. Úgy gondoltuk, hogy kár volna úgy megszűkíteni az életterületünket s úgy leegyszerűsíteni az életünket. Féltünk, hogy Krisztus megfoszt a bűneinktől. Valljuk be, hogy nem akartunk komolyan, igazán szakítani a világgal. Könnyeink műkönnyek, felháborodásaink műharagok, fogadkozásaink csak szavaltatok voltak. Úgy voltunk, mint a szegény vendég, aki folyton szabadkozik, kínálatja magát, pedig odabenn majd eleped azért, hogy csak egyszer jól lakhatna abból, ami előtte van. Imádkoztunk azért, hogy Isten ne engedjen minket kísértésekbe és szabadítson meg, ha beleesünk, de lent, a szívünk mélyén remegve gondoltunk arra a lehetőségre, hogy Isten meghallgatja imádságunkat.

Sohase fog megszabadulni kételtőségétől az, aki nem hajlandó kitépni szívéből a bűn szerelmét, és nem hajlandó teljesen, irgalom nélkül szakítani a másik életével. De sohasem fog tudni szakítani a bűn szerelmével az, aki oda nem adja szívét a nagy felszabadítónak, Krisztusnak. És sohasem fogja tudni odaadni a szívét az Úr Jézusnak az, aki nem látta meg, hogy mit cselekedett érte a Golgothán, mikor meghalt a bűneinek bocsánatáért. Ennek a szívéről azonban lehullanak a láncok, s megtelik a Krisztus szerelmével, s egyszer csak úgy érzi, hogy az Ő parancsolatai – igaza van az írásnak – tényleg nem nehezek, mert mindig könnyű annak engedelmeskedni, akit nagyon szeretünk.

Jöjj hát és énekeld velünk: „Jer azért, Uram, jer közelembbe, / Ruhád szélét kezem hadd illesse, / Jer drága vendég, / Veled tér be hozzám a békesség.”

"Oh, én nyomorult ember!" Ez a kétéltű ember kétségbeesése.

"A Jézus Krisztusban való élet lelkének törvénye megszabadított engem a bűn és halál törvényétől." Ez a kétéltűségétől megszabadított ember bizonyágtétele.

"Hálát adok Istennek a mi Urunk Jézus Krisztus által." Ez a kétéltűségétől megszabadított ember himnusza.

Nem tudom, hogyan beszélsz te a kétéltűségedről, de azt tudom, hogy Isten Szentlelke azt akarta most, hogy te is megtanuld Isten egyéltű gyermekeinek boldog himnuszát. Ámen.